

ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ

УДК 791.1(477)»19»

ГЕНІЙ, ЯКИМ ПИШАЄТЬСЯ УКРАЇНА
(До 120-річчя народження О. Довженка)Г. П. Євсєєва, д. н. держ. упр., проф., Ю. П. Дірявка, к. і. н., доц.,
А. Г. Перетокін, к. і. н., доц.

Ключові слова: Олександр Довженко, кіноповість, «Земля», «Україна в огні», соціалістичний реалізм, поетика кіно, національна свідомість, «Щоденник», гуманізм, заповіт генія

Постановка проблеми. Черговий ювілей будь-якого українського митця стимулює нас хоч ненадовго відірватись від поточних справ та осмислити творчу спадщину тих унікальних людей, які золотими літерами увійшли в сузір'я української еліти. Серед них достойне місце посідає видатний український кінорежисер-новатор, письменник, художник Олександр Петрович Довженко, якому у вересні 2014 року виповнилось 120 років від дня народження. Його діяльність і творча спадщина – ціла епоха в українському радянському кіномистецтві, значна частина якої припадає на найважчий період історії вітчизняної культури – так званий період соцреалізму.

Діяльність О. Довженка заслуговує ретельного дослідження, особливо з огляду на надзвичайно важливу роль кіномистецтва, яке формує свідомість мільйонів людей. Подібні дослідження особливо важливі з огляду на сьогоdnішній стан українського кіно, яке, маючи солідну спадщину, зараз ледь подає ознаки життя.

Проблема дослідження полягає у необхідності ґрунтовного вивчення спадщини геніального українського митця у зв'язку з нагальними завданнями розвитку української державності та культури. На нашу думку, вивчення творчості і життя митця сприятиме і розвитку національної ідеї, яка реалізується в його натхненних творіннях митця.

Мета роботи – аналіз творчої спадщини О. Довженка та можливість її використання у зв'язку з актуальними завданнями сучасної української культури.

Аналіз публікацій. Серед узагальнювальних праць, присвячених О. Довженку новітнього періоду, можна виділити дослідження О. Замлинської та М. Палієнко, присвячене 100-й річниці від дня народження митця [3]. Серед публікацій у сучасних періодичних виданнях можна вказати такі ґрунтовні доробки як праці Л. Брюховецької [1], Р. Корогодського [4], Л. Пригоровської [6], Я. Тримбача [7], О. Шарварка [8], А. Яремчука [9], у яких використовуються маловідомі архівні матеріали. Заслуговує на увагу і методична розробка А. Матосової, у якій використовуються матеріали з нещодавно відкритого для широкого загалу «Щоденника» О. Довженка [5]. Також, на наш погляд, варта уваги ґрунтовна аналітична стаття в газеті «День» відомого українського письменника та філософа С. Грабовського [2].

Виклад основного матеріалу. Олександр Петрович Довженко народився 10 вересня 1894 р. у с. Сосниці Чернігівської губернії. Дитинство майбутнього митця пройшло на берегах Десни і той чарівний дивосвіт первозданної української природи, її невмирущої гармонії слугували йому величезним запалом творчого натхнення.

Цікаво те, що тривалий час не зовсім точно була визначена дата народження О. Довженка. Так, сам митець святкував його 12 вересня, а деякі його біографи вважали за правильнішу дату 11 вересня. Але дослідник М. Куценко довів, що народився Олександр Петрович 29 серпня за старим стилем. Про це свідчить добутий ним копія запису в метричній книзі церкви, в якій хрестили О. Довженка. У такому разі дату народження за новим стилем слід вважати не 12 і не 11, а 10 вересня, тому що різниця між старим і новим стилем у XIX ст. була 12 днів. Чому ж тоді для О. Довженка святковим днем було 12 вересня? Є вірогідне пояснення цього трохи дивного факту. Річ у тому, що за українським народним звичаєм значно більшу увагу приділяють не дню народження, а дню того святого, ім'я якого носила людина (тобто святкувалися іменини) [4, с.109]. А саме за церковним календарем День іменин Олександра припадає на 12 вересня.

Нестандартним був шлях О. Довженка до кінематографічного Олімпу, світового визнання. На це пішли роки роздумів і пошуків свого місця в житті. Закінчивши 1914 р. Глухівський вчительський інститут, О. Довженко викладає у Житомирському вище-початковому училищі фізику, природознавство, історію, гімнастику (як для нашого часу, важко поєднані предмети в особі одного вчителя). Але вже восени 1917 р. він стає вільним слухачем економічного факультету Київського комерційного інституту, а наступного року починає відвідувати лекції в Українській академії мистецтва.

Не обійшли О. Довженка і бурхливі революційні події 1917 – 1921 рр. у яких він брав участь як воїн армії УНР. Але потім, як писав сам митець : «На початку 1920 року я вступив до партії боротьбистів. Цей вступ, невірний і непотрібний... Я дуже хотів вступити до Комуністичної партії більшовиків України, але вважав себе недостойним переступити її поріг, тому я пішов у боротьбисти, немов у підготовчий клас гімназії... Через кілька тижнів партія боротьбистів влилася в КП(б)У, і таким чином я став членом КП(б)У» [3]. Після перемоги більшовиків та встановлення радянської влади в Україні О. Довженко працює у Київському губвідділі просвіти і мистецтва. На початку 1920-х рр. він перебував на дипломатичній роботі у Польщі та Німеччині. Протягом 1922 р. навчається живопису в Берлінському приватному художньому училищі. У 1923 р. повертається до України і влаштовується художником-ілюстратором у газеті «Вісті ВУЦВК» в Харкові, малює картини й політичні шаржі (виходили під псевдонімом «Сашко»).

І все ж у 1926 р. О. Довженко знаходить своє покликання у галузі кіномистецтва, влаштувавшись на роботу до Одеської кіностудії. У цей час він захоплюється режисурою, часто відвідує спектаклі Харківського театру ім. І. Франка, цікавиться виставами В. Мейєрхольда та Л. Курбаса. Це був якраз період українізації, коли більшовики бажаючи зміцнити свій авторитет у національних республіках, давали змогу розвиватись українській культурі і навіть забезпечували їй матеріальну підтримку. На той час в УРСР діяла ціла плеяда талановитих поетів, літераторів, художників, театралів та ін.

Але О. Довженко вже тоді розуміє переваги й перспективи нового жанру у мистецтві – кіно, прагне розкрити внутрішній світ людини засобами кінематографічної символіки. У тому ж 1926 р. відбувається і режисерський дебют О. Довженка в Одеській кіностудії, де він випустив дві короткометражні кінокомедії «Вася-реформатор» і «Ягідка кохання». А в наступному 1927 р. виходить пригодницька стрічка «Сумка дипкур'єра». У цьому фільмі О. Довженко єдиний раз у житті виступив як актор, зігравши роль кочегара. Хоча цьому твору дав високу оцінку відомий український письменник Ю. Яновський, сам кінорежисер не був сповна задоволений своєю працею.

Та вже у 1928 р. розкривається своєрідність обдарування О. Довженка-режисера у стрічці «Звенигора». Фільм віртуозно поєднав хроніку громадянської війни, епос, лірику, сатиру і глибинну філософію. За власними словами автора він «проспівав» фільм як птах.

З 1929 р. митець працює на Київській кінофабриці, де знімає кінострічку «Арсенал», яка принесла йому загальне визнання. В «Арсеналі» чітко виявилася його поетично-літературна манера – титри стрічки несли не так інформаційне, як емоційне навантаження.

Світову славу приніс О. Довженку фільм «Земля» (1930 р.) в якому філософськи-узагальнювально відображено боротьбу за колективізацію в українському селі, оспівано буянню природи, що вічно оновлюється. За своїм звучанням цей кінотвір наближається до української народної поезії та літературних творів Т. Шевченка. Фактично цією стрічкою О. Довженко відкрив світові Україну, душу її народу, коріння якого сягає сивої давнини. Не випадково у 1958 р. на Всесвітній виставці кіномистецтва у Брюсселі найповажніші кінокритики і кінознавці з двадцяти країн до переліку дванадцяти найкращих фільмів світового кіно внесли і Довженкову кінострічку «Земля».

Наступна серія фільмів 1930-х рр., які створив О. Довженко, була соціальним замовленням тодішньої тоталітарної влади: «Іван» (1932) – про будівництво Дніпрельстану, «Аероград» (1935) – про більшовицькі перетворення на Далекому Сході і «Щорс» (1939) – про боротьбу проти петлюрівців і німецько-австрійських військ. Але при цьому вони виходять за межі офіційної пролетарсько-революційної тематики й сконцентровані на дослідженні людської душі, ідеї єдності людини з природою.

У зв'язку з цим потрібно зазначити, що, перебуваючи в тогочасних складних умовах, коли задля досягнення кар'єри та безтурботного життя культурним діячам СРСР потрібно було дотримуватись «безпрограшної» чіткої офіційної лінії, славлячи у своїх творах (література,

театр, кіно, журналістика, наукові роботи тощо) радянську систему та її вождів та якомога частіше демонструвати подібну позицію публічно. О. Довженко знаходив мужність не бути звичайним «гвинтиком» системи. Так, він не був дисидентом і, як свідчать факти, залишався переконаним прихильником соціалістичних цінностей.

Але митець періодично піднімав свій голос на захист українського національного виховання. Він стверджував, що народ, який не знає своєї історії, є «народом сліпців» [5, с. 136]. Корінні прорахунки у національному вихованні О. Довженко пов'язує з «безголовістю» українських чиновників від освіти, які бездумно ігнорували «Шевченкову книгу і мову» навіть у вищій школі. Після відвідин Ворошиловградського інституту ім. Т. Г. Шевченка (зараз м. Луганськ) у липні 1942 р. він був дуже обурений тим, що у тамтешній бібліотеці не було жодної книжки Т. Шевченка, а викладання велося російською мовою. Критично оцінив він і підручник історії України Петровського (1943). Із змісту підручника виходило, нібито з давніх часів і до наших днів український народ тільки й жив мрією про возз'єднання з Росією. Самої ж України, обурювався О. Довженко, у книзі нема, а післяреволюційна наповнена фактами про «доярок і свиней». Натомість Олександр Петрович пропонував написати інший підручник, який був би «книгою про Україну» і «улюбленою книгою для дітей України». Причому брався писати його особисто [5, с. 136 – 137].

Під час Другої світової війни продовжується еволюція поглядів О. Довженка. Так, на початку війни він доходить висновку, що біди України почалися не з моменту введення німецьких військ у СРСР, а набагато раніше. На думку митця, українців «не учили Батьківщині», їх учили класової ворожнечі і боротьби.

У «Щоденнику» від 10 липня 1942 р. О. Довженко говорить про надзвичайно низький рівень життя, убогий рівень матеріальної культури мас. Митець зненацька дивиться на український радянський побут очима німців, навіть ширше – європейців: «...найкращим наочним приладдям німецької контрпропаганди ... є зовнішній вигляд наших людей, наші хати, двори, долівки, нужники, сільради, церковна руїна, мухи, бруд, одне слово те, що викликає почуття жаху в європейській людині, і чого наші великі правителі не хочуть бачити через одірваність од народу і через одірваність від сучасного рівня пересічного європейського укладу речей» [7, с. 9].

У 1941 – 1942 рр. О. Довженко перебуває на фронті, працює воєнним кореспондентом, бере участь у антифашистських мітингах. Одночасно розпочинає роботу над сценарієм кінострічки «Україна в огні» – твору, який за своєю масштабністю, глибиною і правдивістю зображення не мав рівних у тогочасній радянській літературі. Восени 1943 р. цей твір було завершено і його навіть схвалив І секретар ЦККП(б)У М. Хрущов, який порадив його екранізувати і видати окремою книгою українською і російською мовами. Але з 1 січня 1944 р. на засіданні політбюро УКВКП(б) Й. Сталін піддав кіноповість О. Довженка нещадній критиці. Він стверджував, що автор твору ревізує ленінізм, відкидає колгоспний лад, не показує провідної ролі російського народу у війні.

Після цього проти О. Довженка розгортається ціла кампанія дискредитації. Його позбавляють посад, називають мало не зрадником і ворогом українського народу. На щастя, його оминули репресії й заслання, але він, глибоко морально травмований, мусив залишити рідний край і оселитися в Москві. Там О. Довженко спочатку співпрацює у «Мосфільмі», а у 1949 р. стає викладачем, потім професором (1955) Всесоюзного державного інституту кінематографії. На жаль, багато творчих задумів митця так і не було виконано. Влада лише йому дозволила випустити єдиний післявоєнний фільм «Мічурін» (1949). Але навіть у цей період О. Довженко намагається не падати духом, свідченням чого був чималенький гурток його учнів, який з гідністю іменувався «майстернею Довженка».

Маючи глибоке народне коріння, ще під час війни О. Довженко переймається проблемою майбутнього українського села. Він наполегливо «пробивав» через вище партійне керівництво дозвіл для кожної селянської родини мати до одного гектара землі у власному господарстві, залишивши колгоспам і радгоспам тільки високотоварне виробництво. На думку О. Довженка, це не лише дозволило б вирішувати проблеми забезпечення міст городинною і фруктами, а й формувало б у селянських дітей особливе, ледь не інтимне почуття до землі.

Після війни, коли українські села були вщент зруйновані, О. Довженко написав геніальний трактат про будівництво нових сіл: принципи планування, що потрібно зберегти зі старовинних українських національних традицій під час будівництва хати, що треба використати з досвіду фермерського будівництва інших країн, що застосувати з модерної техніки та побутового

укладу, додавши до цього плани, схеми, креслення. Доповідь на цю тему О. Довженко виголосив в Академії архітектури і передав урядові. Слід зазначити, що О. Довженко, народившись в українській хаті, ставився до неї з величезною любов'ю: «Напишу я слово про хату за тисячу верст і за тисячу літ від далеченних сивих давен аж до великого мого часу всесвітньо-атомної бомби. На Україні й поза Вкраїною суцюзь. Білу, з темною солом'яною стріхою, що поросла зеленим оксамитовим мохом, архітектурну праматір пристанища людського. Незамкнену, вічно відкриту для всіх, без стуку в двері, без можна? і без войдите!, високонравствену людську оселю. Бідну і ясну, як добре слово, і просту, ніби створили її не робочі людські руки, а сама природа, немовби виросла вона, мов сиріжка в зеленій траві. Опишу її неповторну зовнішність, привітну й веселу, часом сумну, молоду й стареньку вдовицю, чепурну і убогу, журливу і ніколи не горду. У полі, на горі й під горою, на городі серед квітів весною і влітку, серед насіння восени. Насіння у ній і на ній од стріхи до самого долу. Здається, щезни вона, і спустіє земля, заросте бур'яном, споганіє, і світ стане чорний від голоду й злоби» [3].

Друга доповідь називалася «Про архітектурне оформлення Дніпра». В ній йшлося про те, що відповідним чином оформлені всі споруди поблизу Дніпра мали розгортати для тих, хто плив цією головною водною артерією України, історію українського народу.

Третій Довженків проект перших післясталінських років – це побудова поблизу Києва села-музею, де були б представлені етнографія та побут усіх українських регіонів. Лише ця ідея врешті була реалізована, але вже після смерті О. Довженка.

Варто зазначити, що видатний український митець напередодні ери освоєння космосу прозорливо вловив надзвичайну важливість цього напрямку розвитку людства. Так, 20 грудня 1954 р. він виступив із несподіваною промовою на II Всесоюзному з'їзді письменників у Москві, що викликало подив у делегатів. О. Довженко говорив, що у найближчі 45 років (до 2000 р.) людство обстежить всю твердь сонячної системи і це є колосальним надзавданням, яке потрібно йому для розвитку. А вже 4 жовтня 1956 р. почало збуватися передбачення митця, коли весь світ затамувавши подих слухав сигнали з першого супутника Землі.

Треба також підкреслити, що О. Довженко закликав митців дивитися на 200 років уперед і сам прагнув до цього. Це добре простежується у задумі кінокартини «В глибинах космосу». У ній поставлені нагальні питання людського існування: що таке життя і смерть, у чому смисл нашого перебування на Землі, нашої духовної місії. Це, по суті, був задум нової поеми про людину II половини XIX ст., про вічний вогонь Прометея, про вирішення найвеличніших завдань людства.

Можна припустити, що з погляду вічності у картині постали б питання більшовицького експерименту над людиною: що приніс казармений соціалізм XX століття; чи справді 1/6 земної кулі під його керівництвом виробила нові цінності, сприяла духовному збагаченню людства.

Як вважає дослідник творчості О. Довженка – А. Яремчук, постановка цих питань цілком імовірна, оскільки митець постійно роздумував над проблемою безсмертя, яку більшовизм зняв як ідеологічно шкідливу. Цікаво, що у додатку до основного начерку, датованого вереснем 1956 р. (за два місяці до смерті О. Довженка) – один із трьох пасажирів міжпланетного корабля гине в космосі. Він був невіруючий. Досягли віруючі, перемогли віруючі – підкреслює у цьому сюжеті митець [9, с.14].

На нашу думку, можна вважати сценарій цієї картини не просто одним із багатьох документів з архіву великого майстра. Це мовби заповіт О. Довженка наступним поколінням – пам'ятати про завтрашний день, невтомно шукати істину.

Останні твори митця: «Зачарована Десна», яка стала художньо-філософським осмисленням народного буття, тісно переплетена з чарівною українською природою, а «Поєма про море» – це історична пам'ятка про людей, які споруджували Каховську ГЕС. Саме тоді, коли відбувалися зйомки останнього фільму, – 25 листопада 1956 р. Олександр Петрович Довженко раптово помер. Його дружина і асистент Ю. Солнцева домоглася екранізації «Поєми про море», «Повісті полум'яних літ» та «Зачарованої Десни».

Творчість великого митця була оцінена ще з часів СРСР. Вже 1957 р. ім'ям О. Довженка було названо Київську студію художніх фільмів (зараз національна кіностудія ім. О. Довженка), при ній засновано музей, у якому зберігаються матеріали, пов'язані з творчістю митця (рукописи, фотографії, особисті речі тощо). На території студії 1964 р. встановлено пам'ятник

О. Довженку. Також на батьківщині митця в с. Сосниці створено меморіальний музей і встановлено пам'ятник.

У 1983 р. в Україні засновано кінематографічну премію ім. О. Довженка, а 1994 р. з нагоди 100-річного ювілею випущено медаль ЮНЕСКО. Напередодні 100-річчя від дня народження майстра фахівці Кримської астрофізичної обсерваторії присвоїли відкритому астероїду № 4920 ім'я О. Довженка. Ця небесна зірка знаходиться за 150 км від Землі. Її орбіта пролягає між орбітами Землі і Юпітера, можливо, саме на цій орбіті перебуває душа невідомого митця і вболівальника українського народу.

Висновок. Уже давно незаперечним є те, що творчість О. Довженка пронизана любов'ю до України та її народу і здобула безсмертя. І належить вона не лише Україні, а й усьому світові, бо органічно поєднала національну культуру із загальнонаціональною. Незважаючи на те, що основний період творчості митця припав на період соцреалізму в СРСР, український геній кінематографії виходив далеко за його рамки. Широта світобачення, самобутність драматургічної та режисерської манери, поетичність, емоційність, створення власної кінематографічної школи – все це поставило його в ряд найвидатніших митців українського і світового кіно.

Проте для нас, громадян України, важливо також і те, що Олександр Довженко був не просто талановитим майстром, митцем. Посідаючи високе місце у тодішній радянській культурній еліті, він не просто спостерігав недоліки системи, а намагався у тих умовах звернути увагу на потреби простих людей (яких влада вважала «гвинтиками»), відстоював необхідність правдивого вивчення історії та національного виховання. Гуманістичні ідеї нашого талановитого культурного діяча досі не втратили своєї актуальності. Це справді Митець з великої букви, яким пишається Україна.

Отже, 120-річний ювілей О. Довженка став доброю нагодою звернути увагу свідомих громадян нашої Батьківщини на проблеми розвитку сучасного українського кіномистецтва як потужного засобу просвітницької роботи, пропагування української національної ідеї, залучення широких мас до культури через високі зразки мистецтва.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Брюховецька Л. І. «Але світ прийде на екран...» О. Довженко: теоретичне осмислення поетики кіно / Л. І. Брюховецька // Наук. зап.: теорія та історія культури: Засн.: Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». – К., 2005. – № 40. – С. 72 – 76
2. Грабовський С. Хто довкола мене? / С. Грабовський // День – 2014. – № 169 – 170 (12 – 13.09). – С. 8.
3. Довженко А. Писатель кино в свете требований современности // А. Довженко. Собрание сочинений в 4 т. – М. : Искусство, 1969. – Т. 4.
4. Замлинська О., Палієнко М. Історія України в особах: XIX – XX ст. / І. Войцехівський (кер. авт. кол.), В. Аблідов, О. Божко. – К. : Україна, 1995 – 479 с.
5. Корогодський Р. Неофіційний Олександр Довженко / Р. Корогодський // Київська старовина. – 2000. – № 2. – С. 102 – 115.
6. Матосова А. «Щоденник» О. Довженка – документ доби про трагічну долю України та її синів / А. Матосова // Українська література в загальноосвітній школі: Наук.-метод. журн. – К. : Ін-т педагогіки АПН України, 2014. – № 1. – С. 28 – 30
7. Пригоровська Л. В. Олександр Довженко: «Перше, що внесете в свій дім» / Л. Пригоровська // Педагогіка і психологія. – 2003. – № 1. – С. 134 – 139.
8. Тримбач С. Я. Я, безперечно, загинув би: (50 років тому помер Олександр Довженко) / С. Тримбач // Україна молода: інформаційно-політична газета. – 2006. – № 220 (25.11). – С. 8 – 9.
9. Шарварок О. Гангрена уяви, або дещо про внутрішній розбрат Олександра Довженка / О. Шарварок. – К., 2002. – № 9. – С. 153 – 167.
10. Яремчук А. Нотатки про те, чому Олександр Довженко не зняв свого фільму про політ людини на Марс / А. Яремчук // Наука і суспільство: Щоміс. наук.-попул. журн. Тов. «Знання». – 2005. – № 9/10. – С. 9 – 16.

SUMMARY

Problem. Another anniversary of any Ukrainian artist encourages us to leave our current affairs and to understand the unique artistic heritage of the people who wrote the letters of gold in the constellation of the Ukrainian elite. An important place among them is occupied by a prominent Ukrainian film director and innovator, a writer and artist Olexander Dovzhenko. In September this year we marked 120 years since his birth. His work and artistic heritage is an era in the Ukrainian Soviet cinema. It was the most difficult period in the history of the national culture, the so-called period of the socialist realism.

O. Dovzhenko's activity deserves careful study, especially the crucial role of cinema, which forms the consciousness of millions. These studies are particularly important for the current state of the Ukrainian cinema, which has a solid legacy, but now it hardly shows the signs of life.

It is necessary to study thoroughly the inheritance of the genius Ukrainian artist because of the urgent tasks of the Ukrainian statehood and culture. In our opinion, the study of O. Dovzhenko's art and life can contribute into the development of the national idea, which is realized in the inspired creations of the artist.

The aim is to analyze the creative heritage of O. Dovzhenko and the possibility of its use in connection with the important tasks of modern Ukrainian culture.

Analysis of the publications. Among generalizing papers on O. Dovzhenko of modern period the researches by A. Zamlynsky and M. Palienko dedicated to the 100th anniversary of the artist's birth can be mentioned. Among the articles in the current periodicals thorough works by L. A. Bryukhovetska, R. Korogodsky, L. Pryhorovska, J. Trymbach, A. Sharvark, A. Yaremchuk can be distinguished. Little-known archival materials were used in these publications. Noteworthy methodical work by A. Matosova in which the materials from the recently opened to the public «Diary» by O. Dovzhenko is of great interest. Also, in our opinion, a worthwhile thorough analytical article was published in the newspaper «Day» by well-known Ukrainian writer and philosopher S. Grabowsky.

Conclusions. It has long been undisputed that creativity by O. Dovzhenko, filled with love for Ukraine and its people, gained immortality. And it belongs not only to Ukraine but for the whole world because it is organically combined with the national culture and the world one. Despite the fact that the main period of the artist's work took place in the period of the socialist realism in the USSR, Ukrainian cinematography genius went far beyond it. His worldview, identity of his dramatic and directing style, poetry, emotion, creating his own film school put him in a number of the greatest artists of the Ukrainian and world cinema.

But for us, the citizens of Ukraine, it is important also that O. Dovzhenko was not only a talented artist. Ranked a high place in the Soviet cultural elite, he not only observed the deficiencies of the system, but also he tried to pay attention to the needs of the ordinary people (the government regarded them as «screws»), defended the need for a true study of history and national education. Humanistic ideas of our talented cultural leader have not lost their relevance. He is truly an artist with a capital letter, Ukraine is proud of him

Thus, the 120-year anniversary of O. Dovzhenko's birth is a good opportunity to pay attention of the responsible citizens of our homeland to the problems of modern Ukrainian cinema, as a powerful means of education, promotion of the Ukrainian national idea, attracting masses to the culture using the samples of high art.

REFERENCES

1. Bruhovetska L. I. «Ale svit pryide na ekran...» O. Dovzhenko: teoretychne osmyslennya poetyky kino / L. I. Bruhovetfka // Naukovi zapysky: teoriya ta istoriya kultury: Zasn.: Natsionalnyi universitet «Kuievo-Mogylianska Akademiya». – K., 2005. – № 40. – S. 72 – 76.
2. Grabovsky S. Hto dovkola mene? / S. Grabovsky // Den'. – 2014. – № 169 – 170(12-13.09). – S. 8.
3. Dovzhenko A. Pisatel' kino v svete trebovaniy sovremennosti // A. Dovzhenko. Cobranie sochineniy v 4-h t. Moskva: Iskusstvo, 1969, t. 4.
4. Zamlynska O., Palienko M. Istoriya Ukrainy v osobah: XIX – XX st. / I. Voitsehivsky (ker. avt. kol.), V, Abdilov, O. Bozhko. – K. : Ukraina, 1995. – 479 s.

5. Korogodsky R. Neofitsiyni Olexandr Dovzhenko / R. Korogodsky // Kyivska starovyna. – 2000. – № 2. – S. 102 – 115.
6. Matosova A. «Shchodennyk» O. Dovzhenka – document doby pro tragichnu doliu Ukrainy ta ii syniv / A. Matosova // Ukrains'ka literatura v zagalnoosvitnyi shkoli: Naukovo-metodychnyi zhurnal. – K. : Instytut pedagogiky APN Ukrainy, 2014. – № 1. – S. 28 – 30.
7. Prygorovska L. V. Olexandr Dovzhenko: «Pershe shcho vnesete v sviy dim» / L. Prygorovska // Pedagogika i psykholohiya. – 2003. – № 1. – P. 134 – 139.
8. Trymbach S. Y. Bezperечно, zagynuv by: (50 rokiv tomu pomer Olexandr Dovzhenko) / S. Trymbach // Ukraina moloda: informatsiyno-politychna gazeta. – 2006. – № 220 (25.11). – S. 8 – 9.
9. Sharvarok O. Gangrena uiavy, abo deshcho pro vnutrishniy rozbrat Olexandra Dovzhenka / O. Sharvarok // Kyiv. – 2002. – № 9. – P. 153 – 167.
10. Yaremchuk A. Notatky pro te, chomu Olexandr Dovzhenko ne zniav svogo filmu pro polit liudyny na Mars / A. Yaremchuk // Nauka I suspilstvo: Shchomisiachyi naukovo-populiarnyi zhurnal tov. «Znannia». – 2005. – № 9/10. – S. 9 – 16.

Відомості про авторів:

Євсєєва Галина Петрівна, д. н. з держ. упр. завідувач кафедри українознавства Придніпровської державної академії будівництва та архітектури, e-mail: evseeva@i.ua.

Дірявка Юрій Павлович, к. і. н., доц. кафедри українознавства Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.

Перетокін Андрій Геннадійович, к. і. н., доц. кафедри українознавства Придніпровської державної академії будівництва та архітектури, e-mail: peretok@ukr.net.

УДК 37.046.16 : 81'243

**АНАЛИЗ КОНЦЕПТУАЛЬНЫХ ПОДХОДОВ К ПРОБЛЕМЕ РЕАЛИЗАЦИИ
ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННОЕ ПОДХОДА ПРИ ОБУЧЕНИИ
РУССКОГО КАК ИНОСТРАННОГО**

В. Ю. Тютюнник, к. филол. н., доц.

Ключевые слова: гуманистическая педагогика, личностно ориентированный подход, индивидуальность, личность, самовыражение, самооценочность, Я-концепция, свобода выбора, развитие личности, ситуация успеха

Постановка проблемы. В начале XXI столетия мир переживает интенсивное развитие интеграционных процессов постиндустриального общества. Характерные для сегодняшнего мирового сообщества процессы глобализации и интеграции, в том числе и евроинтеграционные, сопровождаются формированием единого образовательного и научного пространства и разработкой единых критериев и стандартов в этой сфере.

Процессы глобализации и необходимость создания условий для индивидуального развития личности, ее социализации и самореализации не только в Украине, но и в образовательной сфере других стран мира придают особую актуальность анализу и поиску новых концептуальных подходов при обучении иностранным языкам. Сегодня иностранный язык – важнейший инструмент международного общения в образовательной сфере. Одним из таких языков по праву является русский.

Процессы глобализации, происходящие в мире, сближают характер и суть образовательной деятельности разных стран, формируют европейское и мировое образовательное пространство. Необходимость поддержания высокой конкурентоспособности на динамичном рынке труда требует выработки стремления и навыков к самообразованию, самовоспитанию и саморазвитию на протяжении всей активной трудовой жизни. В связи с последним утверждением отслеживаем преемственность одного из принципов Болонской системы – обучение в течение всей жизни – с положением К. Ушинского, утверждавшего, что знаний, полученных в школе и даже в вузе, будет не достаточно в стремительно развивающемся мире. Тогда его мало кто услышал, а сейчас это стало аксиомой.

Современные тенденции общественного развития, процессы демократизации и гуманизации предопределяют существенные изменения в содержании образования, требуют новой ориентации целей, принципов, технологий, методов, форм и методик преподавания